

Asia: VN/5061/2021

Lausuntopyyntö lukiokoulutuksen laatustrategian luonnoksesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnon tiivistelmä

Suomen opinto-ohjaajat ry kiittää mahdollisuudesta lausua näkemyksemme lukiokoulutuksen laatustrategian luonnoksesta.

Johdanto

Lukiokoulutuksen laatustrategian on tarkoitus määrittää lukiokoulutuksen laadunhallinnalle sekä sen johtamiselle valtakunnalliset ja yhdensuuntaiset periaatteet. Tämän toteutuminen vaatii kuitenkin yhteistä ohjeistusta ja etukäteen suunnitellun seurannan. Ohjeistus on keskeinen myös hyvinvointinäkökulmasta. Työn kuormittavuuden kanssa kamppaileva opetusala ei tarvitse lisää tehtäviä, joiden toteuttaminen on vaikeaa epäselvien tai puutteellisten ohjeiden vuoksi. On myös perusteltua kysyä, riittääkö nykyinen valtionosuusrahoitus laatustrategian asettamien tavoitteiden saavuttamiseen.

Visio lukiokoulutuksesta ja lukiokoulutuksen laadunhallinnasta

Jotta laadunhallinta voi olla tietoperusteista, vaatii se tuekseen ajantasaista ja tasokasta tutkimus- ja tilastotietoa.

Laadunhallinta suomalaisessa koulutusjärjestelmässä

-

Keskeiset toimijat

Suomen opinto-ohjaajat ry pitää hyvänä, että keskeisten toimijoiden roolit on selkeästi määritelty.

Toimintaympäristön kuvaus

THL:n kouluterveyskyselyn mukaan suuri osa lukiolaisista voi melko hyvin. Onko tämä kuitenkaan riittävän hyvä taso? Lukiolaisbarometrin 2022 mukaan 62% opiskelijoista pitää lukio-opiskelua henkisesti raskaana ja tytöillä tämä vielä korostuu (73%). Opinto-ohjaajat näkevät työssään lukiolaisten kuormituksen ja ahdistuneisuuden jatko-opintoihin pääsemisessä.

Suomen opinto-ohjaajat ry huomauttaa, että tulevaisuuden osaamisvaateet ovat moninaisia. Jotkut niistä ovat selkeämmin mitattavia kuin toiset. Opiskelutaidot, yhteistyötaidot, resilienssi joitakin mainitaksemme. Näin ollen esimerkiksi korkeakoulujen valintaperusteissa ei voi ainoastaan fokuoittaa yhdenlaisiin tapoihin.

Koulutuksen digitalisaatio lisääntyi korona-aikana merkittävästi. Valitettavasti näyttää siltä, että se on tuonut mukanaan myös sosiaalisia ja psyykkisiä ongelmia. Erilaiset sosiaalisten tilanteiden pelot tuntuvat lisääntyneen. Miten turvata sosiaalinen kanssakäyminen ja aidot vuorovaikutusmahdollisuudet digitaaliseen maailmaan siirtyvässä koulutuksessa? Sähköisten oppimateriaalien avulla tapahtuvaan opiskeluun ja opiskelutekniikan muutoksiin tarvittaisiin koulutusta ja materiaalia lukion opettajille, erityisopettajille ja opinto-ohjaajille. Tässäkin on huolehdittava opetuksen ja oppimisen laadusta. Digitalisaatio ei voi olla itsetarkoitus, vaan toimintaympäristön tulee olla moninainen. Näin pystytään välttämään sekä opetus- ja ohjaushenkilöstön että opiskelijoiden liiallista uupumusta tai turhautumista.

LOPS21 on saanut aikaan hämmennystä ohjauksen näkökulmasta. Esimerkiksi eri periodeissa jatkuvien moduulien olemassaolo hankaloittaa opintojen henkilökohtaista suunnittelua ja vaihtojaksojen toteuttamista toisissa lukioissa

Lukiokoulutuksen laatutekijät

Suomen opinto-ohjaajat ry:lle on luonnollisesti tärkeää huomioida pedagogisen opinto-ohjauksen merkitys, koulutettujen opinto-ohjaajien antamana, erittäin merkittävänä lukiokoulutuksen laatutekijänä. Opinto-ohjaajat työskentelevät hyvin lähellä lukiolaisia ja ovat nähneet, kuinka lukiokoulutukseen ja korkeakoulujen valintamenettelyihin tehdyt valtavat muutokset heikentävät lukiolaisnuorten jaksamista ja jopa saattavat murentaa tulevaisuudenuskoa. Lukiolaisten hyvinvointi ja oma luottamus pärjäämiseensä ovat avainasemassa lukiokoulutuksen laatutekijöitä arvioitaessa.

Laadukas oppiminen

Suomen opinto-ohjaajat ry haluaa ehdottomasti huomioida laadukkaan opinto-ohjauksen laadukkaan oppimisen taustatekijänä. Lukioissa tulee olla kelpoisuusvaatimukset täyttävät, täysipäiväiset opinto-ohjaajat jokaisen opiskelijan saatavilla myös henkilökohtaiseen ohjaukseen.

Suomen opinto-ohjaajat ry on pitkään edellyttänyt, että yhdellä opinto-ohjaajalla olisi enintään 200 ohjattavaa, mutta viimeaikaiset perustavanlaatuiset koulutuspoliittiset muutokset kuten laajennettu oppivelvollisuus ovat lisänneet opinto-ohjaajien tehtäviä huomattavasti. Tämän vuoksi olisi erittäin perusteltua laadukkaan opinto-ohjauksen ja näin ollen oppimisen tuen kannalta, että ohjattavien määrä olisi tätäkin alempi, eli 150 ohjattavaa opinto-ohjaajaa kohti.

Hyvinvointi ja osallisuus

Pandemia-ajan etäopiskelu heikensi tutkitusti opiskelijoiden yhteisöllisyyden ja osallisuuden kokemusta. Yhä isommat lukiokoulutusta tarjoavat yksiköt voivat jo itsessään murentaa yhteisöllisyyttä. Nuorilla on entistä enemmän ahdistuneisuutta ja jopa sosiaalisten tilanteiden pelkoa. Hyvinvoinnin vahvistamiseksi on kiinnitettävä huomiota kaikkeen ohjaukseen ja tutorointiin. Opiskelija ei saa jäädä yksin isossa oppilaitoksessa.

Korkea-asteen valintamenettelyjen tiettyjä aineita suosivat pisteytysmallit ovat lyhyessä ajassa murentaneet lukion yleissivistävää perustehtävää. Näihin lukiolaisia kuormittaviin valintamenettelyihin on saatava muutos, jotta lukio-opiskelu ei kilpisty kolmen tai neljän vuoden valintakurssiksi korkeakouluun. Lukion tulee olla nuorelle substanssioppimisen lisäksi paikka rakentaa minuutta ja muuta tulevaisuudessa tarvittavaa osaamista kuten yhteistyö-, ongelmanratkaisu - tai empatiataitoja. Laadukas oppiminen ei sisällä taktikointia ainevalinnoissa.

Oppivelvollisuuden laajeneminen on ilmeisesti aiheuttanut sen, että osa lukiolaisista saattaa kokea olevansa pakotetusti toisen asteen koulutuksessa. Se vaikuttaa vähentävän joidenkin opiskelumotivaatiota. Aiemmin samat nuoret olisivat voineet valita vapaaehtoisesti lukion, jolloin he olisivat saaneet tehdä päätöksen opiskelun jatkamisesta itse. Tällöin olisi syntynyt sisäinen motivaatio opiskeluun. Tätä ja sen yhteyttä vaikkapa poissaoloihin ja lisääntyneisiin lukion opiskeluryhmien työrauhahaasteisiin olisi hyvä tutkia.

Kehittyvä toimintakulttuuri

Suomen opinto-ohjaajat ry korostaa yhteisöllisen, kaikkien opiskelijoiden huomioivan toimintakulttuurin merkitystä lukiolaisen hyvinvoinnissa ja laadukkaan oppimisen saavuttamisessa. Lukioita ei saa kuitenkaan kuormittaa millään vartavastaisella toimintakulttuurin kehittämistyöllä tai -hankkeilla.

Saavutettava lukiokoulutus

Huolenaiheena on eliittilukioiden syntymekanismi eli jo ennestään korkean keskiarvon lukioihin haetaan yhä kauempaa. jolloin keskiarvorajat nousevat entisestään. Aiheuttaako tämä kahdensuuntaista liikennettä niin että isojen kaupunkien kohtalaisenkaan keskiarvon omaavilla nuorilla ei olisi mahdollisuuksia päästä lukioon omassa kunnassa, kun ulkopaikkakuntalaiset hakevat isompiin kaupunkeihin lukioon?

Opiskelijalla on oikeus turvalliseen fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen oppimis- ja opiskeluympäristöön. Opinto-ohjaajat ovat arjen turvallisia aikuisia, joiden puoleen opiskelija voi kääntyä matalalla kynnyksellä. Sen vuoksi lukioissa on oltavat tarpeeksi monta täysipäiväistä opinto-ohjaajaa.

Laatustrategian toteuttamisesta

Suomen opinto-ohjaajat ry toivoo, että laatustrategian toteuttaminen ei entisestään kuormita täyteenpakattua lukioiden arkea. Opettajien ja ohjaajien tulisi saada keskittyä ydintehtäviinsä eli takaamaan lukiolaisnuorelle laadukasta oppimista ja ohjata häntä eteenpäin elämänsä polulla. Laatustrategian toteuttamiseen tulee varata resursseja niin että se ei tule opettajan tai opinto-ohjaajan taas uudeksi lisätehtäväksi. Koulutuspoliittiset muutokset ovat lisänneet kaikkien lukiossa toimivien tahojen kuormitusta. Opiskelun arki olisi vihdoinkin rauhoitettava.

Liite

-

Lindqvist Paula
Suomen opinto-ohjaajat ry